

verzuiling beschouwd worden als het gevolg van politieke strategieën en daarmee leunt hij tegen de reeds genoemde Steininger aan, die in 1975 de verzuiling analyseerde als het gevolg van partijpolitieke mobiliseringsprocessen.

Dobbelaere bespreekt de huidige katholieke zuil in België (119-160) en constateert dat deze in tegenstelling tot haar Nederlandse pendant zich gedurende het laatste decennium numeriek heeft weten te handhaven. Hier dus geen ontzuiling, zoals die zich in Nederland manifesteert in federaties en fusies van organisaties op verschillende levensbeschouwelijke grondslag. Wel is het aandeel van de clerus in met name de gezondheidszorg en het onderwijs ten gevolge van professionalisering aanzienlijk verminderd en de rol van de godsdienst in deze sectoren is sterk geprivatiseerd. Het artikel bevat veel in tabellen verwerkte statistische gegevens over de ontwikkeling van de Vlaamse katholieke zuil in de jaren zestig en zeventig.

De laatste bijdrage is van de hand van de Luikse historicus P. Gérin (161-176) en relatief het zwakst. Het gaat over de verzuiling in het Waalse gedeelte van België. Wat de auteur precies onder verzuiling verstaat, wordt niet duidelijk, al spreekt hij wel onbekommerd van 'le pilier libéral' en 'le pilier socialiste' (164).

Tot besluit kan vastgesteld worden, dat dit themanummer een nieuwe uitnodiging vormt om de verzuiling niet langer te verbijzonderen als een specifiek Nederlands verschijnsel, maar haar door middel van vergelijkend onderzoek boven de nationaal-historische interpretatiecategoriën uit te tillen. Op die manier kan het probleem in een ruimer en daardoor wellicht verhelderder perspectief geplaatst worden.

Hans Righart

M. van Mechelen, *Kroniek van Frans van Cauwelaert 1880-1961 met naschrift door minister van state A.E. de Schryver* (Brugge: Orion, 1980, 239 blz., BF550,—, ISBN 9026435479).

Met de *Kroniek van Frans van Cauwelaert 1880-1961* bracht de uitgeverij Orion in 1980 de allereerste uitvoerige levensbeschrijving van deze markante Vlaming op de markt. Dat zulks pas negentien jaar na Van Cauwelaerts overlijden, of precies honderd jaar na zijn geboorte gebeurde is niet verwonderlijk: het schrijven van een afgeronde Van Cauwelaert-biografie kan een mensenleven vullen. Frans van Cauwelaert leefde immers eenentachtig jaar. Zestig jaar lang heeft hij een eersterangsrol gespeeld in de Vlaamse Beweging, de Antwerpse, de Belgische en de Europese politiek. Het bijzonder omvangrijke Van Cauwelaert-archief dat op het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven (AMVC) te Antwerpen berust, laat trouwens toe het rijk gevulde leven van de politicus stap voor stap te reconstrueren.

Als scholier al engageerde Frans van Cauwelaert zich in de Vlaamse Beweging, een engagement dat hij tot op het einde van zijn leven gestalte heeft gegeven: in de studentenbeweging, als journalist, als burgemeester van Antwerpen en als volksvertegenwoordiger. Hij gaf het flamingantisme een persoonlijke inhoud waarbij hij consequent de nadruk legde op de taalkundige en culturele autonomie van Vlaanderen, hoewel altijd binnen de Belgische eenheidsstaat, wat hem herhaaldelijk in conflict bracht met de radicale vleugel binnen de Vlaamse Beweging. Van Cauwelaert heeft mee gebouwd aan de vernederlandsing van het onderwijs, het gerecht, het leger, de openbare diensten en de wetenschappen. Na de eerste wereldoorlog, en vooral vanuit zijn functie van Antwerps burgemeester (1921-1932) kreeg zijn Vlaams engagement ook een economische dimensie: dit verklaart zijn inzet voor

RECENSIES

de uitbouw van de Antwerpse haven en de aanleg van de linker Schelde-oever, en deels ook zijn aanwezigheid in de Vlaamse uitgeverwereld, het Vlaamse bankwezen en de Vlaamse industrie.

Tijdens zijn jarenlange lidmaatschap van de Kamer van volksvertegenwoordigers (1910-1961; 1939-1954 tevens Kamervoorzitter) verwierf Frans van Cauwelaert gaandeweg een groeiende autoriteit in de algemene Belgische en de internationale politiek. Op het nationale plan speelde hij ondermeer een opmerkelijke rol in de afhandeling van de koningskwestie. Internationaal manifesteerde hij zich als Belgisch afgevaardigde bij de Volkenbond en later bij de Verenigde Naties, in de Raad van Europa, in het Atlantisch Bondgenootschap, in de Benelux, enz.

De auteur van de kroniek, Mia van Mechelen, die sinds 1974 in het AMVC met de ordening van de papieren en het onderzoek naar de persoon en het werk van Van Cauwelaert is belast, is erin geslaagd om diens optreden in de uiteenlopende middens waarin hij actief was synthetisch en toch indringend aan de lezer voor te stellen. In deze zin heeft ze haar kroniek, noodzakelijkerwijs, anders opgevat dan de *Kroniek van Albrecht Rodenbach (1856-1880)* door M. de Bruyne en L. Gevers die uitmunt in volledigheid. Rodenbach leefde echter maar drieëntwintig jaar en was veel minder veelzijdig actief.

M. van Mechelen beperkte zich tot de belangrijke feiten in het leven van Van Cauwelaert die ze telkens beknopt, maar inzichtelijk in hun historische context weergeeft. Het publieke optreden staat op de voorgrond. Familiale gebeurtenissen, de materiële levensomstandigheden, vriendschapsrelaties en het gevoelsleven van Frans van Cauwelaert komen weinig of niet aan bod. De kroniek is een historisch-neutraal en afstandelijk relaas waarin, zoals zijn vriend minister De Schryver in het nawoord aanstipt 'geen plaats is voor intimiteit'.

De rijk geïllustreerde Orion-kronieken zijn geen wetenschappelijke biografieën, al is de wetenschappelijke onderlegdheid van de auteurs een waarborg voor de historische juistheid van de gegevens. Ze bevatten zelden bron- of literatuurverwijzingen. Aan de Van Cauwelaert-kroniek is wel een handige index op persoonsnamen toegevoegd. Nuttig was ook een zaakregister geweest.

Mia van Mechelen beschouwt deze kroniek, terecht, als 'de basis van een diepgaande biografische studie'. Enkele meer recente publikaties kunnen bijdragen om, in een definitieve biografie, de rol van, en de opinies over Van Cauwelaert door tijdgenoten nog nauwkeuriger te duiden: zoals de uitgave van dagboeken van Ernest Claes (Leuven: Davidsfonds, 1981), de bronnenverzameling over de katholieke partijorganisatie in België (1920-1922, 1931-1933) door E. Gerard (Leuven-Parijs: Nauwelaerts, 1981), en de biografie van Aloys van de Vyvere door V. Janssen (Tielt: Lannoo, 1982).

Leen van Molle

M.R. Thielemans en W. Vandewoude, *Le roi Albert au travers de ses lettres inédites 1882-1916* (Brussel: Office international de librairie, 1982, xi + 719 blz., BF695,—).

De 459 hier meestal voor het eerst gepubliceerde brieven geven ons een overzicht van de ontwikkeling van een persoonlijkheid, vanaf zijn prille jeugd, - de eerste brief dateert van juli 1882, prins Albert was toen zeven jaar -, tot zijn volle rijpheid: de laatste brief dateert van maart 1916, de koning was toen eenenveertig jaar. Niet zo maar een persoonlijkheid. Aanvankelijk een prins voor wie geen opvallender rol was weggelegd dan enkele erevoor-